

HANDLA HÅLLBART

- UTBILDNINGSMATERIAL OM
DE GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Handla hållbart

Hur vi konsumerar, alltså hur vi handlar och förbrukar varor och tjänster, påverkar världen i större grad än du kanske tänker dig. Genom att konsumera mer hållbart hjälper vi till med den viktiga omställningen som samhället måste genomgå för att överleva långsiktig. Det här materialet fokuserar på de mål i de Globala målen för hållbar utveckling som vi kan hjälpa till att uppnå genom att reflektera över och förändra hur vi konsumerar.

Ledare från hela världen har skrivit under FN:s sjutton Globala mål för hållbar utveckling. Extrem fattigdom ska utrotas, ojämlikheten ska minska, fred och rättvisa ska främjas och klimatkrisen ska lösas. Ingen liten uppgift! Om vi ska lyckas behöver hela samhället hjälpa till och vi som konsumenter måste omvärdera delar av våra liv och vad vi som samhälle tycker är "det goda livet". Vi människor är måna om status, även om vi inte alltid tänker på det. I dag är saker som långa semesterresor, stora bilar och senaste mobiltelefonen markörer för ett gott och framgångsrikt liv. Tyvärr är det här saker som tär mycket på miljön och för att kunna rädda planeten och oss själva måste vi omdefiniera vår syn på det goda livet. Så vad kommer vi stolt fotografera och visa vännerna i framtiden?

Konsumtion och hållbar utveckling – så hänger det ihop

Sättet vi konsumerar på äventyrar framtiden. Om alla i hela världen handlade som vi i Sverige gör skulle vi behöva 4,2 jordklot att hämta resurser från, fast vi har ju bara ett jordklot! Det är inte ett hållbart sätt att leva på. Det kan kännas som en stor och läskig uppgift att förändra sin livsstil, men om alla gör en liten förändring åt gången så kan vi tillsammans göra stordåd. Det kan handla om att minska på matsvinnet hemma, köpa färre kläder och använda det vi redan har mer eller börja cykla till skolan istället för att få skjuts.

Så här kan du som lärare jobba med det här materialet

Tanken med det här materialet är att sätta igång tankar och funderingar kring hur vår konsumtion påverkar miljön, människorna i världen och hur det hänger ihop med hållbar utveckling. Vad kan vi göra för att leva lite mer hållbart och på det sättet hjälpa till att uppnå de Globala målen?

Varje illustration har övningar kopplade till sig, som eleverna kan fundera på en och en eller diskutera i grupp. Några kortare övningar som kan passa som uppstart av en lektion eller som en del i en längre diskussion. Varje illustration har också en eller två större övningar som kräver lite längre tid.

Använd materialet som det passar er bäst!

INNEHÅLL

Att kunna leva på sin lön	2
Påverka för hållbarhet!	3
Hur klär vi oss i framtiden?	4
Drömmresan?	5
Ät miljösmart	6
De Globala målen – lär dig mer	7
De Globala målen för hållbar utveckling – en översikt	8

Att kunna leva på sin lön

Vi handlar idag kläder för lika mycket pengar som för 15 år sedan ändå har vår klädkonsumtion ökat med 40 procent. Hur går det ihop?

Kläder har blivit mycket billigare och nästan alla de kläder vi handlar idag är tillverkade i låglöneländer på andra sidan jorden. Mer än hälften av arbetstagarna i världen har osäkra anställningar och är fast i en ond cirkel med dåliga löner och liten möjlighet att förändra sin situation. I Kina, det land i världen som producerar mest kläder, är det till exempel förbjudet att organisera sig i fria fackföreningar vilket gör det väldigt svårt att arbeta för bättre arbetsvillkor och anständiga löner.

- ✎ **MÅL 8** Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
Målet är att avskaffa tvångsarbete, slaveri och människohandel. Alla former av barnarbete ska avskaffas senast 2025. Målet är också att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring och att skydda och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetare.

Undersök:

Var är din tröja sydd? Kolla på lappen som är fastsydd i plagget, om ni har en världskarta kan ni leta reda på landet på kartan och markera med en liten klisterlapp eller liknande.

Fundera och skriv:

Hur tror du att den som sytt din tröja lever? Hur bor hen? Hur ser hens dagar ut?

Forska vidare:

Hur hög är minimilönen i landet där din tröja är tillverkad? Hur hög är levnadslönen? Hur mycket skiljer det i kronor och procentuellt? Vad ingår i en så kallad levnadslön? Är det bomull i din tröja? I vilka länder kan bomull odlas? Hur ser arbetsvillkoren för bomullsodlare ut?

Diskutera:

Skulle du vara beredd att betala mer för kläder om du visste att de som arbetar med att sy dem får bättre betalt?

Om ja: Hur mycket?

Om nej: Varför inte? Vad skulle kunna få dig att vilja betala lite mer för att hjälpa någon annan leva lite bättre?

Tillverkningsland

Tillverkningsland behöver inte uppges i ett plagg som säljs inom EU. Ofta anges det ändå eftersom många länder i världen kräver det, exempelvis USA. Det land som anges är det där den sista sömmen är gjord. Många gånger har ett plagg ursprung i flera länder.

Minimilön och levnadslön

Minimilön kallas den lägsta lönen som en arbetsgivare får ge enligt lagen. Den bestäms av landets regering. Problemet är att minimilönen ofta inte går att leva på. Vad som brukar kallas levnadslön är istället en lön som räcker till mat, sjukvård, kläder, hyra, utbildning till barnen, transport till jobbet och ett litet sparande för att ha en buffert.

Påverka för hållbarhet!

Över hälften av världens befolkning bor i städer och den siffran förväntas bara öka. Ska vi leva på ett hållbart sätt innebär det stora utmaningar för hur vi bygger hus, vägar och organiserar våra transporter. Utmaningar som vi kan vara med och lösa. Ibland behövs det mindre än vi tror för att påverka hur det ser ut och vad som planeras för framtiden, i ditt närområde har du stor chans att vara med och påverka. Så oavsett om du bor i en stad, ett mindre samhälle eller på landet, gör din röst hörd – se till att politiker och andra makthavare får veta att du tycker att hållbar utveckling är viktigt. De är de som måste skapa bästa förutsättningarna för oss att leva klimatsmart.

👉 MÅL 11 Hållbara städer och samhällen

Målet är att minska städernas negativa miljöpåverkan och förbättra luftkvaliteten samt att slumområden ska rustas upp. Förbättrad trafiksäkerhet, utökad kollektivtrafik samt tillgängliga och hållbara transportsystem, alla ska också ha tillgång till säkra och ordentliga bostäder till en rimlig kostnad.

Fundera och skriv:

Hur tar du dig till skolan?

Skulle du kunna ta dig dit på ett mer miljösamt sätt?

Diskutera:

Är det något du skulle vilja förändra i ditt närområde? Vad?

Kanske vill ni ha:

Bättre belysning utmed gång- och cykelbana.

Bättre kollektivtrafik

En ny busshållplats.

Sänkt hastighet på någon vägsträcka.

Fler papperskorgar på skolgården.

Eller något helt annat.

Mejla en lokalpolitiker:

Utgå från diskussionen om vad du vill förändra i ditt närområde. Hitta någon punkt där kommunen eller landstinget kan göra ditt område bättre. På kommunen och landstingets hemsidor kan du hitta vem som är ansvarig för vad. Skriv ett mejl och berätta vad du skulle vilja förändra och hur. Var specifik, skriv exakt vad du vill ska göras och var. Be om svar kring hur de tänker jobba med din fråga framöver.

Kommun och landsting styr olika

Kollektivtrafiken styrs av landstingen. Skolskjutsen styrs av kommunen. Belysning på busshållplatser, gång- och cykelbana ansvarar oftast kommunen för. Större vägar och genomfarter kan Trafikverket ansvara för.

Hur klär vi oss i framtiden?

I Sverige handlar vi i genomsnitt 13,5 kilo nya kläder och textilier per person och år. Samtidigt slänger vi ungefär 8 kilo direkt i soporna som då bränns upp. Ungefär 2,5 kilo lämnar vi till secondhand och återvinning. De återstående kläderna fastnar i våra hem, så inte undra på att det känns som att garderoben håller på att svämma över.

Att tillverka våra kläder kräver mycket energi, vatten och kemikalier, resurser som vi behöver spara på. För att kunna ha en modern stil i framtiden måste vi tänka på hur vi skaffar oss, använder och gör oss av med kläder.

Genom att ge våra kläder ett så långt liv som möjligt spar vi på resurser. Om du tröttnar på något i garderoben kan det ändå komma till användning hos någon annan genom att du lämnar in dem till återvinning, lämna vidare till ett syskon eller byter med en kompis mot något som den har tröttnat på. Hyr eller låna kläder du inte använder så ofta och om du handlar på secondhand kan du shoppa hur mycket du vill utan dåligt samvete.

👉 MÅL 12 Hållbar konsumtion och produktion

Alla länder ska ta ansvar för en hållbar konsumtion och produktion, särskilt de länder som kommit långt i sin utveckling, till exempel Sverige. I målet ingår också att människor ska ha tillräcklig med information och kunskap för att som konsumenterna kunna göra hållbara val. Målet är att halvera matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, uppnå miljövänlig hantering av kemikalier och avfall och minska den totala mängden avfall.

Fundera och skriv:

Äger du ett plagg som du ärvt av någon?

Om ja: Från vem? Berätta om plagget.

Om nej: Finns det något plagg du vill ärva eller få av någon?

Vi måste förändra vårt sätt att handla kläder. Hur kommer vi köpa kläder i framtiden? Kommer vi att äga alla våra plagg? Vilka plagg kan du avstå från att äga?

Räkna:

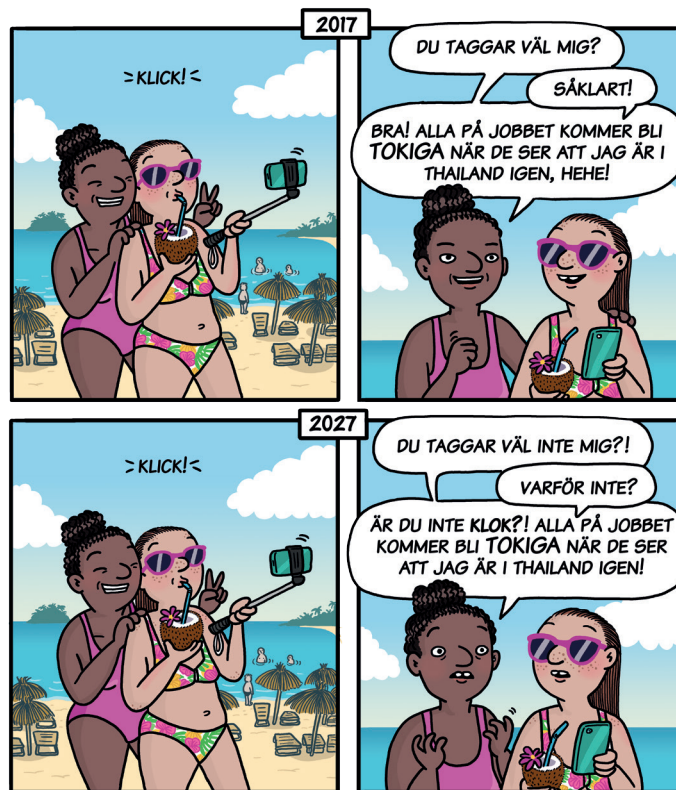
Räkna hur många t-shirtar du har i garderoben. Räkna ut hur mycket vatten och hur mycket kemikalier det gått åt för att tillverka dem.

Diskutera:

Vad krävs för att du ska handla mer second hand? Vad tycker du går att handla secondhand? Finns det några plagg eller saker som du inte kan tänka dig att handla secondhand? Vilka och varför?

Fakta om en t-shirt

En t-shirt väger cirka 200 gram. För att odla ett kilo bomull går det åt cirka 8000 liter vatten. För att få fram ett kilo bomull går det åt cirka ett kilo kemikalier.

Drömresan?

Jordens medeltemperatur ökar. Att det beror på utsläpp av växthusgaser som vi människor orsakar råder det ingen tvekan om. Att stoppa den globala uppvärmningen anses inte längre realistiskt, utan nu kämpar vi för att den globala medeltemperaturen inte ska stiga med mer än två grader. En ökning av jordens medeltemperatur kommer att medföra en rad bekymmer i form av naturkatastrofer, höjd havsnivå, döda korallrev, utrotning av vissa djurarter och mycket annat. En stor andel av de stora utsläppen av växthusgaser kommer från hur vi använder fossil energi, alltså kol, olja och gas, till exempel när vi flyger och kör bil.

👉 MÅL 13 Bekämpa klimatförändringen

Målet är att åtgärder för att minska koldioxidutsläppen ska ingå i all planering och politik. Medvetenheten om vad som händer med miljön ska öka och politiker och myndigheter ska förbereda samhället för klimatförändringar.

Fundera och skriv:

Varför måste vi flyga mindre?

Varför reser vi? Hur kan du resa hållbart?

Räkna:

Välj ett resmål.

Räkna ut hur långt det är dit.

Räkna ut hur lång tid det skulle ta att ta sig dit med olika färdssätt flyg, tåg, cykel.

Räkna ut vad det skulle kosta med de olika färdssätten.

Räkna ut hur stora koldioxidutsläpp varje färdssätt skulle medföra.

Diskutera:

Hur tror du att vi reser i framtiden?

CO₂/km

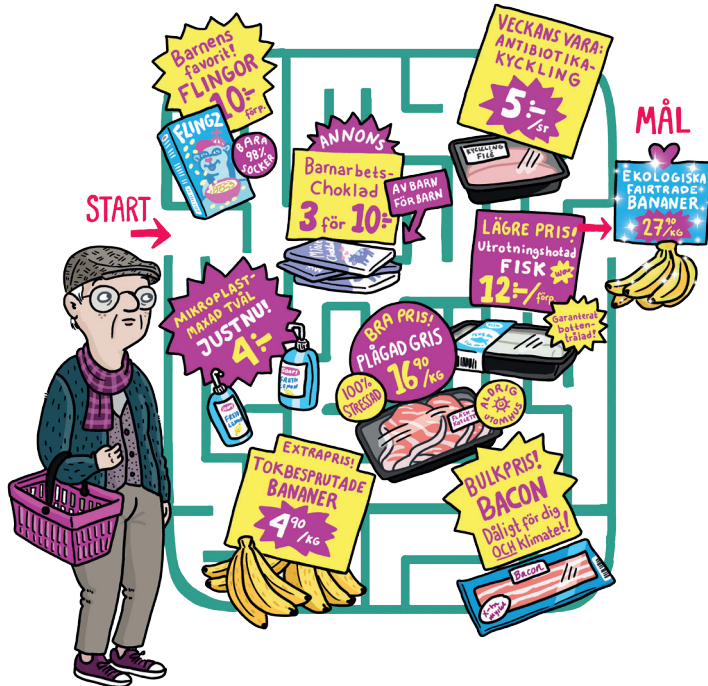
En flygresa släpper ut 0.16 kilo CO₂/km

Tåget släpper ut 0.01 kilo CO₂/km

Kanske andas du ut mer CO₂ när du cyklar mot om du sitter still men exakta siffror för det är svårt att hitta, fast försök gärna!

Knep & Knåp

KAN DU HJÄLPA ROLF ATT HITTA TILL DEN MEST HÅLLBARA VARAN?

Ät miljösmart

Kött- och mejeriindustrin påverkar idag klimatet ungefär lika mycket som världens alla bilar, bussar, båtar och flygplan tillsammans. Köttätandet i Sverige har ökat med 45 procent sedan 1990 och i dag konsumerar vi i snitt 87,7 kilo kött per person och år. För att få fram ett kilo kött går det åt mycket djurfoder och vatten och ofta används antibiotika för att motverka sjukdomar och smittspridning. Grönsaker och rotfrukter kräver mindre resurser än djur för att bli mat som vi kan stoppa i magen och är bra både för hälsan och miljön. Fisk är nyttigt och gott men tyvärr så minskar fisken i våra hav på grund av miljöförstöring och överfiske, därför är det viktigt att välja schysst fisk som när du handlar.

Att välja ekologisk mat är ett enkelt sätt att se till att mindre gifter och konstgödsel sprids. Bra för arbetarna, djuren, naturen och planetens hälsa.

🔗 MÅL 14 Hav och marina resurser

Målet är att minska alla föroreningar i haven, skydda kustnära ekosystem, stoppa överfiske och återställa fiskbestånd. För att det ska gå är målet att förbjuda fiskesubventioner som bidrar till överfiske och olagligt fiske.

🔗 MÅL 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Målet är att stoppa avskogningen, det vill säga att skog huggs ned och blir kalhygge, åkermark eller annan öppen mark, och öka nyplanteringen av skog i hela världen. Målet innefattar också att bekämpa ökenspridningen och skydda och förebygga utrotningen av utrotningshotade arter. Stoppa tjuvjakt och handel med skyddade djur och växter.

Fundera och skriv:

Vilken vegetarisk mat tycker du om? Äter ni något ekologiskt hemma? Vad?

Kan ni äta mer vegetariskt i skolan? Vilka rätter? Får ni någon ekologisk mat i skolan? Hur kan ni göra för att förändra menyn? Fundera på hur ni kan minska matsvinnet i skolbispisningen.

Skriv en konsumtionsdagbok:

Antecknar vad du, eller din familj, handlat varje dag och för hur mycket pengar. Gör det under en begränsad tid till exempel en månad. Gå sedan genom inköpen och kolla vad pengarna går till. Fundera över vilka saker som du köpt och som du använt. Vilka varor kan räknas som mer hållbara, det vill säga har en miljömärkning eller liknande? Finns det något köp du ångrar?

Undersök i grupp:

Gå till närmaste livsmedelsbutik, vilka ohållbara produkter kan ni hitta? Vilka varor gör butiken reklam för? Kolla i fiskdisken, finns det några utrotningshotade fiskar där? Säljs det fisk som är rödlistad? Kolla på WWF:s fiskguide. Säljer butiken jätteräkor? Ta reda på varför jätteräkor och tigerräkor är dåligt för miljön.

Kolla i hyllan med kakor. Läs på innehållsförteckningarna, finns det kakor med palmolja? Försök uppskatta hur stor del av kakorna som innehåller palmolja. Ta reda på hur palmolja kan skada miljö och hälsa.

Kolla korven i charken. Vilket land kommer köttet i korven från? Är det lätt att se? Hur mycket är svenskt kött? Olika länder har olika regler för antibiotika, hur mycket antibiotika finns i varorna ni tittar på? Ta reda på varför användning av antibiotika är dåligt.

Antibiotikaanvändning per kilo producerat kött i olika länder.

Snitt i EU – 158 mg/kg
Sverige – 12 mg/kg
Danmark – 45 mg/kg
Irland – 49 mg/kg
Tyskland – 150 mg/kg
Italien – 360 mg/kg
Spanien – 419 mg/kg

Inte med i EU:
Norge – 3,7 mg/kg

De Globala målen – lär dig mer

De Globala målen och Agenda 2030 strategierna för att uppnå målen, är den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som världens ledare gemensamt kommit överens om. I begreppet hållbar utveckling ingår tre delar av hållbarhet: social, ekonomisk och miljömässig. Social hållbarhet betyder ett samhälle där alla har grundläggande mänskliga rättigheter. Med miljömässig hållbarhet menas att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt. Ekonomisk hållbarhet betyder att motverka fattigdom och att alla ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov utan att medföra negativa konsekvenser för miljön eller andra.

Fundera och skriv:

Vad kan du göra för att hjälpa till att uppnå de Globala målen?

Forska vidare:

Välj ett mål och forska vidare på det. Vad handlar målet om, vad är det viktigaste med just det här målet? Kan du göra något för att hjälpa till att uppfylla målet? Om ja, vad? Om nej, vem är det som kan påverka så att målet uppnås?

Diskutera:

Vilka mål tycker ni är viktigast att uppnå först? Varför?

Vad tror ni är svårast att uppnå? Varför?

Vad kan ni göra för att hjälpa till att uppnå de Globala målen?

Läs mer om de Globala målen för hållbar utveckling på:

Globala målen: www.globalamalen.se

Regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

FN:s hemsida: <https://fn.se>

De Globala målen för hållbar utveckling

– en översikt

Här presenteras en sammanfattning av de Globala målen. Varje punkt innefattar i sin helhet en mängd åtgärder och delmål. Nedan försöker vi lyfta fram det viktigaste.

MÅL 1

Ingen fattigdom

Målet är att extrem fattigdom ska utrotas och antalet personer som lever i fattigdom enligt nationella kriterier ska halveras. De fattigas utsatthet vid miljöförändringar och naturkatastrofer ska minskas.

MÅL 2

Ingen hunger

Utrota undernäring. Garantera att alla människor har tillgång till säker och näringsrik mat. Främja ett hållbart system för jordbruk och matproduktion.

MÅL 3

Hälsa och välbefinnande

Målet är att stärka alla länders hantering av globala och nationella hälsorisker. Minska mödra- och spädbarnsdödligheten globalt och utrota epidemier av AIDS, tuberkulos och malaria. Forskning och utveckling av vaccin och läkemedel mot sjukdomar som främst drabbar fattiga länder ska också stödjas.

MÅL 4

God utbildning för alla

Se till att alla barn får en avgiftsfri och god grund- och gymnasieutbildning. Målet är att alla barn ska ha tillgång till en bra förskola som ger omsorg och förbereder dem för grundskolan. Alla ungdomar ska lära sig läsa, skriva och räkna och skillnaderna mellan kön inom utbildningsområdet ska försvinna.

MÅL 5

Jämställdhet

Målet är att få ett slut på all form av diskriminering av kvinnor och flickor i hela världen. Utplåna alla former av våld och sexuellt utnyttjande av flickor och kvinnor. Avskaffa sedvänjor som barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning och ge alla kvinnor möjlighet att delta i det politiska, ekonomiska och offentliga livet.

MÅL 6

Rent vatten och sanitet

Tillgång till säkert och inte för dyrt dricksvatten för alla människor. Målet är att ingen ska behöva gå på toaletten utomhus, att vattenkvaliteten ska förbättras och farliga utsläpp förhindras. Orenat avloppsvatten ska halveras och återvinning av vatten ska öka.

MÅL 7

Hållbar energi för alla

Målet är att alla har tillgång till moderna och inte för dyra energikällor. Andelen förnybar energi ska öka globalt sett och takten för energieffektivisering ska fördubblas.

MÅL 8

Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Målet är att avskaffa tvångsarbete, slaveri och människohandel. Alla former av barnarbete ska avskaffas senast 2025. Målet är också att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljöförstöring och att skydda och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetare.

MÅL 9

Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Målet är att rusta upp och anpassa industrin för att göra den mer hållbar, med effektivare resursanvändning och miljövänlig teknik. Hållbar och motståndskraftig infrastruktur som alla har möjlighet att ta del av ska byggas och tillgången till informations- och kommunikationsteknik och internet till de minst utvecklade länderna ska öka senast 2020.

Mål 10

Minskad ojämlikhet

Alla ska vara inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet oavsett ålder, kön, ursprung, etnicitet, religion, funktionsnedsättning eller ekonomisk ställning. All lagstiftning som är diskriminerande ska avskaffas.

MÅL 11

Hållbara städer och samhällen

Målet är att minska städernas negativa miljöpåverkan och förbättra luftkvaliteten samt att slumområden ska rustas upp. Förbättrad trafiksäkerhet, utökad kollektivtrafik samt tillgängliga och hållbara transportsystem, alla ska också ha tillgång till säkra och ordentliga bostäder till en rimlig kostnad.

Övningar
sida 3

MÅL 12

Hållbar konsumtion och produktion

Alla länder ska ta ansvar för en hållbar konsumtion och produktion, särskilt de länder som kommit långt i sin utveckling, till exempel Sverige. I målet ingår också att människor ska ha tillräcklig med information och kunskap för att som konsument kunna göra hållbara val. Målet är att halvera matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, uppnå miljövänlig hantering av kemikalier och avfall och minska den totala mängden avfall.

Övningar
sida 4

MÅL 13

Bekämpa klimatförändringen

Målet är att åtgärder för att minska koldioxidutsläppen ska ingå i all planering och politik. Medvetenheten om vad som händer med miljön ska öka och politiker och myndigheter ska förbereda samhället för klimatförändringar.

Övningar
sida 5

MÅL 14

Hav och marina resurser

Målet är att minska alla föroreningar i haven, skydda kustnära ekosystem, stoppa överfisket och återställa fiskbestånd. För att det ska gå ska fiskesubventioner som bidrar till överfiske och olagligt fiske förbjudas.

MÅL 15

Ekosystem och biologisk mångfald

Målet är att stoppa avskogningen, det vill säga att skog huggs ned och blir kalhygge, åkermark eller annan öppen mark, och öka nyplanteringen av skog i hela världen. Målet innefattar också att bekämpa ökenspridningen och skydda och förebygga utrotningen av utrotningshotade arter. Stoppa tjuvjakt och handel med skyddade djur och växter.

Övningar
sida 6

MÅL 16

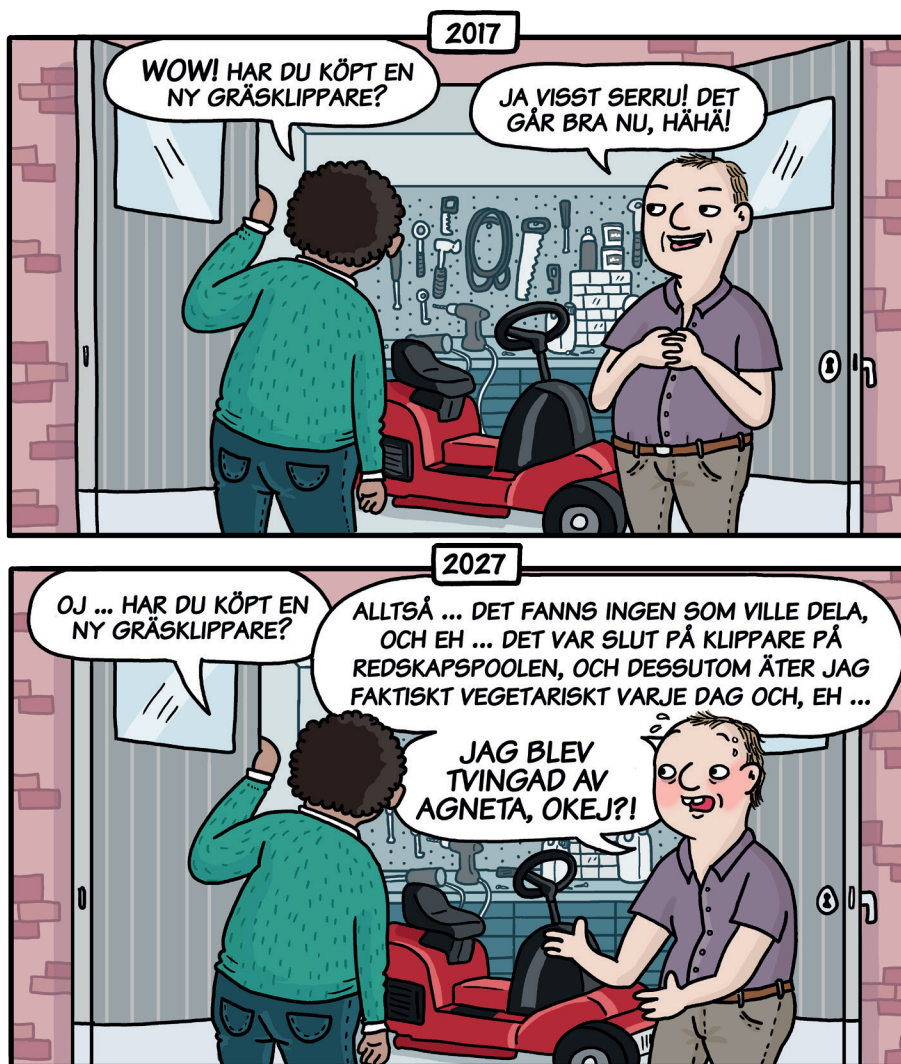
Fredliga och inkluderande samhällen

Minska alla former av våld och dödligt våld. Stoppa övergrepp, utnyttjande och alla former av våld eller tortyr mot barn. Målet är att stärka rättssäkerheten för alla. Senast 2030 ska alla ha en juridisk identitet, det vill säga att människor har rätt till ett födelsebevis och medborgarskap med den trygghet det innebär. Målet är också att minska alla former av korruption och mutor samt att bekämpa organiserad brottslighet.

MÅL 17

Genomförande och globalt partnerskap

För att de Globala målen ska kunna uppfyllas behövs ett starkt engagemang från hela världen. Ökat stöd ska ges till utvecklingsländer så att de kan uppnå målen för hållbar utveckling. De mer utvecklade länderna ska främja och hjälpa till att utveckla miljövänlig teknik till de länder som inte är lika långt utvecklade. Målet är att föra en samstämmig politik för hållbar utveckling och stärka staters möjlighet att ta upp skatter och andra intäkter.

Det här utbildningsmaterialet vill sätta igång tankar kring hur vår konsumtion påverkar miljön, människorna i världen och hur det hänger ihop med hållbar utveckling. I sju teman, med fokus på hållbar konsumtion, funderar vi på vad vi kan göra för att leva lite mer hållbart och på det sättet hjälpa till att uppnå de Globala målen för hållbar utveckling.

För mer utbildningsmaterial om hållbarhet och konsumtion besök www.sverigeskonsumenter.se

© Sveriges Konsumenter 2017
Illustrationer av Ellen Ekman
Fritt att ladda ned, kopiera och dela med andra.

Finansierat av

